

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ і НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни «Економічний аналіз»
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійних програм: Міжнародні економічні відносини
Міжнародний бізнес

Київ

Панікар Г.Ю., Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Економічний аналіз» для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійних програм: Міжнародні економічні відносини, Міжнародний бізнес .– К.: ФМВ НАУ, 2021. 17с.

Викладено основні вимоги, які пред'являються до змісту та оформлення курсової роботи з навчальної дисципліни «Економічний аналіз», порядку захисту та критеріїв оцінювання.

Для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Розробник:

Панікар Г.Ю., доц., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

Рецензенти:

Набок І.І., доц., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

Побоченко Л.М., доц., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету

Протокол № 11 від 03 вересня 2020 р.

Зав. кафедри
міжнародних економічних відносин і бізнесу
д.е.н., проф.
О.П. Степанов

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| Вступ | 4 |
| Тематика курсових робіт | 4 |
| Структура і зміст курсової роботи | 5 |
| Основні вимоги до оформлення курсової роботи | 7 |
| Захист курсової роботи | 7 |
| Оцінювання курсової роботи | 8 |
| Додатки | 11 |

ВСТУП

Вступ. Виконання курсової роботи по дисципліні «Економічний аналіз» ставить за мету практичне втілення студентом отриманих системних знань з дисципліни «Економічний аналіз», використання навичок роботи з великим масивом наукової та спеціальної фахової літератури, великих масивів статистичної та аналітичної інформації (іншомовної та української), пов'язаної з предметом дослідження, а також – використання набутих раніше теоретичних знань за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини». Курсова робота дозволяє здійснити систематизацію та узагальнення отриманих студентами раніше знань, вмінь та навичок та комплексно використати їх під час написання курсової роботи по дисципліні «Економічний аналіз».

Метою підготовки курсової роботи з дисципліни «Економічний аналіз» є поглиблене й творче самостійне вивчення, закріплення знань з теорії та методології, набуття практичних навичок організації та здійснення економічного аналізу при вирішенні конкретних практичних завдань, а також формування вміння самостійно працювати з науковою літературою й оволодівати методами наукового дослідження.

В рамках даної роботи студент має продемонструвати теоретичні та практичні навички економічного аналізу. Курсова робота, серед іншого, перевіряє рівень володіння методами економічного аналізу, здатність застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці, а також вміння формулювати висновки, рекомендації, оформляти результати.

Завданнями під час підготовки студентами курсової роботи з дисципліни «Економічний аналіз» є:

- опанування первинними навичками ведення дослідницької роботи;
- розвиток творчих здібностей індивідуально для кожного студента;
- підготовка студента до виконання дипломної роботи, як початкової форми науково-дослідницької діяльності;
- розвинути у студентів навички практичної роботи, тобто вміння застосовувати на практиці отримані з предмету знання;
- самостійно здійснювати розрахунки і складати висновок за результатами аналізу;
- підготувати студентів до вирішення складніших завдань, проходженню виробничої та переддипломної практик і виконання дипломної роботи.

Тематика курсових робіт

Тематика робіт має проблемно- практичну спрямованість, а специфіка курсової роботи окремого студента залежить від обраних підприємств та галузі.

Тема курсової роботи «Комплексний економічний аналіз господарської діяльності (на прикладі підприємств певної галузі)» є однаковою для всіх студентів, проте ринок, що досліджується в рамках визначеної галузі не може повторюватися в рамках однієї групи. Галузь обирається студентом відповідно до

запропонованого переліку (див. **Додаток 1**), підприємства в рамках галузі – самостійно з урахуванням критеріїв, що містяться в **Додатку 2**.

За погодженням з науковим керівником, студент може обрати іншу галузь, що не входить до запропонованого переліку або звзвити галузь до певного ринку.

Структура та зміст курсової роботи.

Під час підготовки та роботи студента над текстом курсової роботи з дисципліни «Економічний аналіз» слід враховувати наступне.

Написання курсової роботи має певну послідовність та логічну побудову. Зміст курсової роботи має повною мірою розкривати тему обраного студентом дослідження.

Вступ курсової роботи за обсягом дорівнює 2-4 сторінки. Саме у вступі обґрунтовується *актуальність* теми, визначається *мета* та основні *завдання* курсової роботи, а також вказується *предмет* та *об'єкт дослідження*. Слід надати перелік іноземних та українських вчених, які вивчали проблематику тему курсової роботи. Необхідно також визначити методологію та інформаційну базу курсового дослідження.

Актуальність курсової роботи має коротко відображати роль та місце проблеми в системі світогосподарських зв'язків. **Мета** – це уявне, ідеальне визначення, що передбачає результати дослідницької діяльності, кінцевий підсумок, результат підготовки тексту курсової роботи: **мета – корелюється з темою курсової роботи**. Поставлені **завдання** повинні конкретизувати основну мету роботи та визначати структуру роботи. **Об'єкт дослідження курсової роботи** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження у курсовій роботі. **Предмет курсового дослідження** міститься у межах об'єкта, пов'язаний з теоретичними та практичними питаннями економічного аналізу господарської діяльності. **Предмет** дослідження курсової роботи тісно пов'язаний з **темою курсової роботи**, яка зазначається на титульному аркуші.

Зміст основної частини курсової роботи повинен точно та логічно відповідати темі курсової роботи та системно, комплексно її розкривати. Основна частина курсової роботи містить **три розділи**, у кожному з яких буде 2-4 параграфи, пов'язаних між собою логікою науково-практичного курсового дослідження.

Перший розділ курсової роботи є теоретико-методологічним та передбачає характеристику основних елементів методики та об'єкту аналізу. У цьому розділі студент повинен розкрити сутність і зміст категорії «комплексний економічний аналіз»; коротко охарактеризувати методи та методологічні прийоми, що використовуються у ході економічного аналізу в наступних параграфах та розділах, відповідно до поставлених завдань; описати спеціальні економічні показники, які притаманні галузі або ринку, що аналізується; коротко описати об'єкт аналізу (підприємство, що аналізується) та 2-3 компанії, що відносяться дооднорангової групи / групи подібних компаній (“peergroup”) та будуть використовуватися для порівняльного аналізу. **Див. Додаток 2**.

У другому розділі курсової роботи слід проаналізувати зовнішнє середовище. Рекомендується робити аналіз за наступною схемою. Спочатку, визначити загальні характеристики галузі на глобальному рівні, в тому числі визначити тенденції розвитку галузі. Далі охарактеризувати сучасний стан розвитку галузі в Україні відповідно до запропонованої схеми комплексного аналізу. **Див. Додаток 3.** Окремий параграф рекомендується присвятити аналізу інвестиційної привабливості галузі в Україні та оцінити ринкове середовище для введення бізнесу в даній галузі в Україні за допомогою самостійного PEST-аналізу. Висновки PEST-аналізу мають бути підтверджені відповідним макроекономічним аналізом, статистичними та аналітичними даними, а також експертними оцінками.

Третій розділ рекомендується присвятити аналізу внутрішнього середовища. В рамках цього аналізується ретроспективний та поточний економічний стан підприємств (Об'єкту аналізу), його економічний потенціал, обсяг виробництва та збуту продукції, кількість працюючих, місце в галузі, тощо. При необхідності, робиться порівняльний аналіз.

В рамках цього розділу значну увагу рекомендується приділити проведенню порівняльного фінансового аналізу Об'єкту аналізу та 2-3 компаній, що відносяться до однорангової групи / групи подібних компаній, в тому числі аналіз фінансових результатів та структури витрат, фінансового стану, грошових потоків, оцінити фінансову стійкість, ліквідність та ділову активність компаній (обертання активів, управління запасами). За підсумками фінансового аналізу необхідно виділити відповідні сильні та слабкі сторони об'єкту аналізу.

У третьому розділі доцільно представити самостійний SWOT-аналіз ефективності діяльності об'єкта аналізу та його конкурентоспособності. На підставі проведеного SWOT-аналізу та аналітичного дослідження в цілому даються рекомендації щодо перспектив подальшого розвитку та інвестиційної привабливості Об'єкта аналізу.

Після підготовки трьох розділів курсової роботи студент готує короткі висновки (до 1 сторінки) до кожного розділу та загальні висновки (2-5 сторінок) до усієї курсової роботи. **Висновки курсової роботи мають** логічно завершувати кожен розділ та всю роботу та представляти проведені у курсовій роботі наукові дослідження. Висновки повинні бути самостійно сформульовані студентом, чіткими, достовірними, ємними за змістом, конкретними і впливати з викладеного у курсовій роботі матеріалу. Висновки по роботі в цілому повинні відобразити основні її положення та охарактеризувати досягнуті результати, згруповані за розділами, але без прямого повторення висновків за окремими розділами.

Список використаних джерел. Це елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. У списку наводяться джерела, з яких студентом було використано матеріали, окремі результати, ідеї чи висновки для розробки власних проблем. У списку використаних джерел наводяться всі використані офіційно-розпорядчі документи, наукові видання вітчизняних і зарубіжних вчених, в тому числі адреси Інтернет-сайтів та назви статей у засобах масової інформації, які були використані під час написання курсової роботи.

Додатки формуються за потребою, коли у роботі є така необхідність. До них належить допоміжний матеріал, який потрібний для повнішого сприйняття виконаної роботи.

У курсовій роботі студент може застосовувати перелік загальноприйнятих скорочень та прийнятих термінів (за необхідності), який вноситься на окрему сторінку – перед планом курсової роботи.

Статистичні дані, представлені у першому, другому та третьому розділах курсової роботи доцільно представити у вигляді таблиць, графіків, рисунків та діаграм і за умови їх великого обсягу (розміру таблиць та рисунків) – розміщувати у Додатках до курсової роботи.

Основні вимоги до оформлення курсової роботи

- текстовий редактор – WORD, вирівнювання – по ширині;
- гарнітура Times New Roman;
- кегель шрифту (розмір) – 14;
- міжрядковий інтервал 1,5 (30 рядків на сторінку);
- текст у таблиці може бути розміром 11-14 пт, міжрядковою інтервал 1,0-1,5.
- абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи і має становити 1,25 см;
 - поля тексту: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм;
 - щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

Обсяг завершеної курсової роботи складає 30-50 сторінок без урахування списку використаних джерел та додатку.

Для кожного розділу нумерація таблиць та рисунків має відповідати номеру розділу та йти по порядку розташування у розділі. Наприклад, Таблиця 2.3 (третя таблиця другого розділу)

Вимоги до посилань. При написанні кваліфікаційної роботи студент повинен давати посилання на наукові і навчально-методичні джерела, матеріали або окремі результати досліджень. У відповідних місцях тексту мають бути посилання. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність цитування певних наукових робіт, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг і детальніше його вивчити при потребі. Посилання на літературу в тексті подаються за таким зразком: [5, с. 39], де 5 – номер джерела за списком літератури, 39 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [3; 5; 7] або [3; 7, с. 348].

Захист курсової роботи.

Виконана курсова робота, оформлена відповідно до вищенаведених вимог, підписується студентом і передається на кафедру для реєстрації, перевірки та рецензування науковим керівником.

Курсова робота не допускається до захисту, якщо:

- у курсовій роботі відсутні певні структурні частини (розділи, вступ, висновки, список використаних джерел);
- курсова робота представляє собою плагіат чужих наукових праць, чужої курсової роботи;
- у курсовій роботі відсутні посилання у тексті на використані джерела, або джерела статистичної літератури, яку використовує студент є застарілими (понад три роки тому від дати написання курсової роботи);
- у курсовій роботі представлені таблиці та рисунки (графіки), у яких застосовано старі статистичні дані (понад три роки тому від дати написання курсової роботи);
- оформлення роботи не відповідає вимогам, викладеним у методичних вказівках,
- зміст роботи не розкриває тему курсової роботи.

Захист курсової роботи проводиться кожним студентом індивідуально та прилюдно. Захист курсових робіт проводяться у призначений час за участю наукового керівника та студентів.

Під час захисту курсової роботи студент повинен показати знання теми, ступінь оволодіння науковими методами дослідження, вміння самостійно, логічно та обґрунтовано викладати положення курсової роботи, робити самостійні узагальнення та висновки. При підготовці тексту виступу та презентації слід планувати його на 5-7 хвилин.

Після підготовленого виступу студент відповідає на питання по темі курсової роботи.

Оцінювання курсової роботи

Оцінка виконання та захисту курсової роботи курсової роботи здійснюється згідно з наступними **критеріями**:

- відповідність змісту курсової роботи темі;
- повнота, системність, комплексність висвітлення проблеми;
- наявність взаємозв'язку між параграфами, розділами;
- логічність структури курсової роботи;
- наявність використання аналітичних та статистичних досліджень;
- самостійність здійснення узагальнень, висновків;
- поєднання теорії та практики;
- аргументованість висновків;
- наявність у роботі сучасних статистичних та аналітичних даних;
- своєчасність виконання графіку написання курсової роботи;
- відповідність вимогам оформлення курсової роботи;
- якість доповіді і відповідей на запитання.

Найбільш розповсюдженими **недоліками** курсових робіт, що негативно впливають на їх оцінювання є:

- відсутність обґрунтування актуальності теми роботи у вступі, нечіткість формулювання мети і завдань курсової роботи;
- описовий характер роботи;
- використання ненаукового стилю і мови викладу (публіцистичного, побутового, розмовного);
- використання застарілих фактологічних матеріалів, статистичних даних, звітності підприємства і літературних джерел;
- слабка аргументація основних положень,
- відхилення від теми;
- відсутність висновків до розділів або їх невідповідність змісту результатам дослідження, проведеного у розділах;
- порушення логіки представлення результатів дослідження у загальних висновках;
- помилки у розрахунках; обмеженість методів аналізу при діагностиці стану об'єкта дослідження;
- невідповідність коментаря інформації, наведеної в таблицях;
- відсутність логічного зв'язку між розділами курсової роботи;
- обмеженість посилань на літературні джерела, які наведені у бібліографічному списку;
- порушення стандартів написання та оформлення;
- відсутність обов'язкових структурних елементів;
- наявність граматичних помилок та/або неточності перекладу на українську мову з інших мов.

Оцінювання результатів виконання та захисту курсової роботи здійснюється відповідно до рейтингової системи, наведеної в табл. 1. та визначеною робочою навчальною програмою дисципліни.

Таблиця 1

Відповідність рейтингової оцінки
в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

| Оцінка в балах | Оцінка за національною шкалою | Оцінка за шкалою ECTS | |
|----------------|-------------------------------|-----------------------|--|
| | | Оцінка | Пояснення |
| 90-100 | Відмінно | A | Відмінно (відмінне виконання лише знезначною кількістю помилок) |
| 82 – 89 | Добре | B | Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками) |
| 75 – 81 | | C | Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок) |

| | | | |
|---------|--------------|----|--|
| 67 – 74 | Задовільно | D | Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків) |
| 60 – 66 | | E | Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям) |
| 35 – 59 | Незадовільно | FX | Незадовільно (з можливістю повторного складання) |
| 1 – 34 | | F | Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом) |

Підсумкова рейтингова оцінка заноситься до залікової книжки та навчальної картки студента, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./E** тощо.

Перелік рекомендованих галузей

| | Назва галузі | Прізвище студента |
|-----|--|-------------------|
| 1. | Транспорт: пасажирські авіап перевезення | |
| 2. | Авіабудівництво | |
| 3. | Проектування літаків та ракет | |
| 4. | Туризм | |
| 5. | Готельний сектор | |
| 6. | Транспорт: оператор українських залізниць | |
| 7. | Електроенергетика | |
| 8. | Гірничодобувна промисловість | |
| 9. | Металопродукція | |
| 10. | Автомобільна промисловість | |
| 11. | Хімічна промисловість | |
| 12. | Лісова, целюлозно-паперова та пакувальна промисловість | |
| 13. | Споживчі товари | |
| 14. | Ресторани швидкого харчування | |
| 15. | Безалкогольні напої | |
| 16. | Виробництво пива | |
| 17. | Алкогольні напої | |
| 18. | Виробництво кондитерських виробів | |
| 19. | АПК: виробництво курятини | |
| 20. | Соняшникова олія | |
| 21. | Девелопмент нерухомості | |
| 22. | Виробництво продовольчих товарів | |
| 23. | Страховий ринок | |
| 24. | Медичне страхування | |
| 25. | Страхування життя | |
| 26. | Банківські послуги | |
| 27. | Гіпермаркети та супермаркети | |
| 28. | Надання послуг мобільного зв'язку | |
| 29. | Надання поштових послуг | |
| 30. | Виробництво автомобілів | |
| 31. | ГМК: видобуток та збагачення залізної руди | |
| 32. | АПК: виробництво і експорт зернових | |
| 33. | ГМК: виробництво сталі та прокату | |

| | | |
|-----|---|--|
| 34. | Виробництво та реалізація цигарок | |
| 35. | Виробництво та реалізація побутової техніки, | |
| 36. | Виробництво та реалізація гаджетів та комп'ютерної техніки, | |
| 37. | Виробництво та реалізація одягу | |
| 38. | Виробництво та реалізація косметики | |
| 39. | ГМК: виробництво феросплавів | |
| 40. | ІТ: розробка програмного забезпечення | |
| 41. | Виробництво та реалізація меблів | |
| 42. | Управління інвестиціями | |

**Критерії вибору
підприємства, що аналізується та однорідних компаній**

1. Критерії вибору підприємства, що аналізується (Об'єкта аналізу).
 - А. Компанія входить до Топ-10 компаній, які працюють в даній галузі в Україні
 - Б. Компанія має у відкритому доступі фінансову звітність за останні 3-5 років.
2. Критерії вибору однорідних компаній.
 - А. Основний від діяльності співпадає.
 - Б. Відносяться до однорангової групи / групи подібних компаній (“peer group”).
 - В. Однорідна компанія має у відкритому доступі фінансову звітність за останні 3-5 років.
 - Г. Загальна кількість – 2-3 компанії. Бажано 1-2 компанії з України та 1-2 компанії із схожих закордонних ринків, напр. Польщі, Угорщини, Румунії, Грузії. тощо(!!! Вибір компаній та країн має бути окремо обґрунтовано в Першому розділі).

Основні економічні характеристики галузі

Проаналізуйте основні економічні показники (параметри), які найбільш повно характеризують галузь/ринок. Студентам рекомендується притримуватися наступної схеми галузевого аналізу.

| | |
|--|---|
| 1. Назва галузі / ринку | |
| 2. Розмір галузі (у абсолютних та грошових величинах) | |
| 3. Темпи росту галузі | У % |
| 4. Аналіз інших економічних показників, що притаманні галузі | |
| 5. Залежність від коливань ділового циклу | <i>(циклічна, захищена, зростаюча)</i> |
| 6. Масштаб конкуренції | <i>(локальний, регіональний, національний, глобальний)</i> За можливості, назвіть Топ-5 компаній та їх частку ринку Оцініть рівень концентрації в галузі. Визначте Топ-5 (Топ-10) підприємств, які володіють найбільшою часткою ринку (на локальному ринку) та оцініть рівень концентрації в галузі . |
| 7. Стація життєвого циклу галузі | <i>(зародження, зростання, «перерозподіл ринку», зрілість, занепад)</i> Назвіть стадію галузі та обґрунтуйте Ваш вибір |
| 8. Основні країни-експортери | |
| 9. Основні країни-імпортери | |
| 10. Характеристика продукції | Ступень стандартизації / диверсифікації Основні бренди (за наявності) <i>Чим вище стандартизація, тим легше покупцям переходити від одного виробника до іншого</i> |
| 11. Місце України в галузі та у ланцюгу цінностей | Оцініть наскільки дана галузь є пріоритетною на сьогодні та в майбутньому |

| | |
|--|--|
| | Конкурентні переваги України Основні гравці |
| Проаналізуйте конкурентні сили, що діють у галузі та оцініть їх вплив | |
| 12. Вхідні бар'єри до ринки | <i>(Низькі/ помірні/ високі)</i> Лояльність до брендів Вимоги до капіталу Доступ до технологій, ноу-хау, каналів постачання та збуту Ефект від економії на масштабі Реакція діючих гравців на появу нового конкурента <i>Чим вище вхідні бар'єри, тим менше вірогідність появи нових конкурентів</i> |
| 13. Товари-замінники | Назвіть основні товари-замінники та оцініть їх вплив <i>(Низький/ середній/ високий)?</i> |
| 14. Постачальники | Охарактеризуйте їх та оцініть їх вплив <i>(Низький/ середній/ високий)?</i> |
| 15. Споживачі | Охарактеризуйте їх та оцініть їх вплив <i>(Низький/ середній/ високий)?</i> |
| 16. Конкуренція | <i>Низька/ середня/ висока?</i> Наскільки ціна є вирішальним фактором при виборі продукції? Які стратегії та прийоми використовуються в рамках конкурентної боротьби |
| Загальні тенденції розвитку галузі | |
| 17. Короткострокові тенденції, | |

| | |
|---|--|
| які будуть позитивно впливати на попит та пропозицію | |
| 18. Короткострокові тенденції, які будуть негативно впливати на попит та пропозицію | |
| 19. Довгострокові тенденції, які будуть позитивно впливати на попит та пропозицію | |
| 20. Довгострокові тенденції, які будуть негативно впливати на попит та пропозицію | |

*) За необхідністю, у додатках можуть бути посилання на таблиці, графіки, діаграми, тощо

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Економічний аналіз»

*для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійних програм: Міжнародні економічні відносини
Міжнародний бізнес*

Розробник: Герман Панікар